

Odsekana roka.

V ozkih, umazanih ulicah Carigradskega mesta stoji stara, vže na polu razpadena hiša. Na tej hiši ne vidiš ničesar, kar bi te zanimalo, razven črne mramorne ploče, ki je vzdana zunaj nad hišnimi vrati. Na ploči se vidi izbočena človeška roka, na kateri se še danes pozna, da je bila nekdaj lepó pozlačena. Ker sem bil zelo radoveden, kaj bi roka nad vrati pomenila, pripovedoval mi je nek Carigradečan pri skudelici črne kave sledečo zanimivo dogodbo.

„Pred mnogo mnogo leti je bila rečena hiša še slabejša in ubožnejša nego li zdaj. Kdor bi jo bil videl takrat, nikakor bi ne bil mogel verjeti, da prebivajo v tej ubožnej hiši verni in ponosni Muhamedani. Vsak bi si bil poprej mislil, da je to le kočá kacega žida ali pa siromašnega, zatiranega kristjana. In vendar je nekdo prebival, živel in trpel v tej bornej hiši.

Na raztrganej blazini, izpod katere je na vse strani gola slama moléla, ležal je starec z hropečim, onemoglim glasom. Ob njegovej strani je klečal deček o kacíh desetih letih, ki je pritiskal starčovo desno roko na svoje mlade prsi ter jo močil s solzami. Deček je bil ozkih in bledih lic, ali iz njegovih črnih očí je žarela modrost in srčnost. „Pogum naj bi imel,“ vzdalme starec na ubožnej postelji, „kje neki naj ga vzamem? Jaz trpim, in tudi ti trpiš z mano, Mehemed moj dragi. Ni je pare *) pri hiši, in kdo vé, kdaj nam pride zopet kak novčič pred oči.“

„Morda poprej, kakor si vi mislite“, tolažil je deček očeta. Potem je vstal, poljubil starca na ovenelo čelo ter vzel košarico, ki je visela ob steni na žreblji.

„Kaj nameravaš?“ vprašal ga je oče z onemoglim glasom.

„Grem k pekarju, našemu sosedu; prositi ga hočem, da mi naloži na mojo vero nekoliko kruha, katerega ponesem na veliki trg, in ondú prodam. Trg je živahen, ljudi dosti, in sreča bi mi morala biti zelo neugodna, ako bi si pri prodaji kruha ne zaslužil nobenega novčiča.“

„Idi, dete moje, idi,“ reče Mehemed Ali, „in Allah, naš bog, naj te varuje!“

Niste še minuli dve uri, da se deček povrne s porudelimi očmi in s sladko se smiJočim licem. Znało se mu je, da je jokál, ali sreča in veselje mu je sijalo iz njegovega nežnega obličja.

„O, oče!“ dejal je ves upehan, — „utolažite se, zlih časov se nama ni več hati.“

„Povej, povej, kaj se ti je dogodilo, dete moje ljubo?“

„Čujte, oče dragi! Na velikem trga še nisem bil, in vže sem razprodal polovico pekarjevega kruha. Iznenaden tolike sreče, stopil sem pod drevo na sprehajališči ter ondú ponujal svoje blagó ljudém, ki so šli mimo mene. Hitro se je praznila moja košarica, ali v tem hipu stopi nek vojak k meni, seže v košarico in mi vzame dva hlebčka iz nje, ki ju pa ni plačál. Jaz tečem za njim ter ga prosim, da bi plačál kruh, ki mi ga je vzel. Ali vojak je bil še predrznejši, nego poprej; ne samó, da mi ni plačál vzetega kruha, nego segel

*) Para, turški bakreni novce; 40 par se imenuje 1 turški pijaster.

je drugič v košarico, ter mi hotel pobrati še celó denarje, ki so ležali na dnu pod kruhom. Ali v tem trenutku, ko je hotel to storiti, padla je čvrsta moška roka na njegovo ramo, in — velik človek, lepe rasti, ponosnega in resnega lica stal mu je za hrbtom.

„Tat!“ zavpije človek nad vojakom, pokliče dva stražnika ter jima ukaže, prijeti ga in odpeljati v ječo.

V tem je neznaní človek odgrnil svoj široki kaftan, in Kadjevi služabniki so padli na zemljo ter povésili svoja čela v prah. Potem se mož, ki je bil moj rešitelj, obrne k meni in me vpraša, kakó mi je imé? Gledal me je takó prijazno in ljubeznjivo, da se ga nisem prav nič bal ter mi povedal vse, kdo sem, in kakó je z vami. Kadar sem umolknil in mu nisem znal ničesar več povedati, slisal ga sem na tihem zaseptati: „Dete ubogo!“ Potem vrže tri zlatnike v mojo košarico, pretrga pas, s katerim mu je bilo opasano vitko teló, in mi podá košček pasú, rekoč: „S tem koščekom pridi jutri zjutraj v Sultanovo palačo!“ —

„Kaj? v Sultanovo palačo!“ pretrga mu oče besedo; „tega ne umejem!“

Drugi dan v jutro je stal deček Mehemed ob določenej uri pred vrati Sultanove palače. Ko je pokazal košček pasú, takój so ga odvedli služabniki v notranje prostore in kmalu potem v prekrasno dvorano, kjer je na svilenih blazinah počival njegov várah od poprejšnega dne. Kadar deček ugleda svojega dobrotnika, po nekem notranjem nagibu guan, skoči k njemu, prime ga za roko, ter jo nese k ustom, da bi jo poljubil. Dva črna sužnja, Sultanova stražnika, to videč, priskočita k dečku, da bi mu zabranila to veliko predrznost; — ali resen pogled njiju zapovednika, bil jima je znamenje, da se vrmeta na svoje prejšnje mesto. Sultan ukaže dečku Mehemedu, da naj sede, ter se potem nekoliko časa razgovarja z njim. Pristojni in modri dečkovi odgovori so se Sultanu takó dopadli, da reče poklicati svojega vrhovnega šolskega uradnika, kateremu izroči svoja povelja, da jih izvéde natančno, kakor mu je naročil. Potem še bogato obdari mladega Mehameda in ga izpusti, obljubivši mu, da bo de on odslej skrbel zanj.

In, o čudo! Sultan je bil mož beseda ter ni pozabil ubozega dečka. Vše za nekoliko dni je moral Mehemed stopiti v prvo in najboljšo učilnico Carigradsko, kjer se je lepó védel in takó pridno učil, da je bil kmalu prvi med svojimi součenci. Imel je Mehemed bistro glavico, jako dober razum in veliko veselje do učenja. Po večkrat ga je poklical Sultan k sebi, da bi se sam prepričal o njegovej naobraženosti, ki je bila prav za prav delo njegove dobrosti in naklonjenosti do ubozega dečka ter se je po pravici smel ponasati s tako lepim in plemenitim dejanjem. Da-si v tolikej sreči, vender ni pozabil Mehemed svojega očeta, katerega je Sultanova blagodušnost iztrgala bédí in siromaštvu ter ga z vsemi mogočimi dokazi prave ljubezni osrečevala enako, kakor njegovega sina.

Mehemed je ljubil očeta neizmerno; njegova otročja ljubezen je bila, rekel bi, skoraj prenapeta, kakeršno poznajo morda le Muhamedanci, kateri dobre in slabe lastnosti ónih, katere ljubijo, nikoli v poštév ne jemljó, marveč vse njihove želje, bodi si opravičene ali neopravičene, vsó njihovo jezo in trmo brez najmanjše pritožbe prebijajo — a to vse zaradi tega, ker mislijo, da človeška osoda takó hoče in osodi se nihče ustavljati ne more. Ako bi

bil stari Ali še tak hudobnež, njegov sin Mehemed bi ga zaradi tega nič manj ne ljubil. —

Mladenič Mehemed je nastopil moško dóbo svojega življenja in pod mogočnim varstvom svojega dobrotnika Sultana se je naglo popél do najvišje časti. Šteli so ga med najučenejše Ulemane, njegovo imé je slovelo med učenjaki, in stopil je v službo družega Sultanovega tajnika. Vse je kazalo na to, da se ima še kaj več nadejati v svojem življenji; kar počí jako vznemirljiva in razburjena vést po palači. Čulo se je namreč o zaróti Sultanovemu življenju. Zarótniki so delali na to, da bi Sultana umorili in jednega njegovih sorodnikov postavili na prestol. Ali sreča je hotela drugače, in še o pravem času so dobili zarótnike v pest. Brez da bi znal zakaj, slutil je Mehemed pri tem poročilu veliko nesrečo zase. In to, kar je slutil, postala je kmalu britka resnica.

Kot drugi tajnik Sultanov dobil je v roke imenik vladarjevih zarótnikov in kakó je osupel, ko je ugledal med njimi tudi imé svojega očeta. V tem trenutku ga pokliče Sultan pred-se.

„Vidim ti na očéh“ — dejal mu je vladar Muhamedanov — „da si dobil žalostno poročilo. Ali ne boj se me, moja ljubezen do tebe ostane neizpremenljiva; kakor do sih dob, takó ti bode tudi odslej sijalo solnce moje milosti. A ne samó zaradi tega, da sem ti to povedal, poklical sem te k sebi. Jaz poznam ljubezen, katero imaš do svojega očeta. Zatorej opominam te, da me ne prosiš milosti zanj. Nakopal bi si le moje jezo, a koristi bi ne imel od tega nobene. Prisegel sem pri živem Bogu, da naj ima pravica prosto roko in zatorej ostanem tudi proti tebi trd in neizprosén.“ — Mehemed je vse to mirno poslušal, rekel ni niti najmanjše besedice, priklonil se in odšel z obupom v sréi.

Njegov oče Ali se je res dal preslepiti od zarótnikov, ki so pripadali k staroturškej stranki. Kakó je mogel vendar pozabiti na hvaležnost do dobrotnika svojega sina? Ali je bil morda takó nehvaležen, ali pa takó slabega uma? Morda oboje. Resnica pa je, da je bil tudi on med zarótniki, in najviše sodišče mu je sodilo (in to še s polajšalnimi obziri), da se mu odseče leva roka. Izvršitev te obsodbe je bila odločena na prihodnji dan. Zvečer poprej izprosil si je še Mehemed milost, da sme zaslišán biti pri Sultanu. „Gospodar!“ rekel je, — „prišel sem, da Vas prosim milosti.“

Sultan, ko je to zaslišal, zgrbančil je čelo.

Kakor bi se hotel braniti, povzdignil je mladi Mehemed roko k víšku. Nisem prišel, da bi Vas prosil milosti svojemu očetu, gospodar moj milostivi! Prosim Vas samó to, da me poslušá za trenotek Vaše uhó in razumeli bodeíte mojo prošnjo.

Vse, kar imam — nadaljuje Mehemed — prejel sem iz rok Vašega Velícastva. Vi ste naredili iz mene to, kar sem; z dobrotami ste me obsuli, in jaz nisem imel še nikoli priložnosti, da bi se Vam bil dostojno zahvalil, in Vam pokazal svojo udanost takó, kakor se spodobuje. Ali zdaj se mi ponuja najlepša prilika k temu. Malopridneži so takó predrzni, da se grozé posvečenej glavi mojega gospodarja — in med temi nečloveškimi izródkí so tudi moj oče. Pravica mu je sodila, da izgubi jedno roko. Ali meni ne zadostuje, da sem se ločil od takó hudobnega človeka; jaz bi rad Vašemu Velícastvu še

bolj pokazal svojo udanost, in zatorej prosim, da bi smel obsodbo svojega očeta jaz sam izvršiti."

"Kaj!" zavpije Sultan, "ti hočeš prevzeti rabeljnovno delo in svojemu lastnemu očetu odsekati rokó?"

"Dá, dá, prosim dovoljenja!"

"In tvoja ljubezen do očeta?"

"Njegova hudobija je zamorila ljubezen v mojem sreči do njega." — Še se je Sultan obotavljal, neka misel mu je rojila po glavi in nekoliko trenutkov je ostro zrl v mladega Mehameda.

"Dobro!" reče naposled, "dal bodem potrebne ukaze, ali to zahtevam od tebe, da mi ti sam prineseš odsekano roko svojega očeta."

Ko je Mehemed odšel, mrmral je Sultan sam v sebi: "Takó daleč pripelje tedaj častflakomost in slavohlepnost najboljšega sina!"

Druzega dne stopi Alijev sin Mehemed zopet pred Sultana. Bil je bled kakor zid in le s težavo se je držal po konci.

"Nu, kakó si?" vprašal ga je turški paša.

"Izvršeno je vse, vladar moj milostivi!"

Molčeč mu je zdaj podal odsekano in še krvavečo roko.

"Sramota in prokletstvo takemu sinu!" vzklikne s silnim in vzvišenim glasom Sultan v svojej velikej jezi. "Misliš si posebno milost dobiti pri meni in mi svojo udanost pokazati s tem, da si storil grozovito hudodelstvo, ki je toliko, kakor bi umoril lastnega očeta. Poteptal si z nogami najsvetejša čutila samó zaradi tega, ker hlepiš po posvetnej časti in slavi. Ali zeló si se varal in zamán si si nakopal jezo pravičnega Bogá, kajti moja ljubezen in dobrohotnost do tebe se je izpremenila v zaničevanje, milost v jezo, in pahnil te bodem zopet nazaj v prah, iz katerega sem te bil vzdignil. In to še ni vse! Jaz te proklinjam nenaravnega sina ter te obsojam v ječo na vse žive dni. Stražniki, zgrabite ga, zvežite in peljite proč izpred mojih oči!" —

Mehemed na vse to ni izpregovoril niti besedice; ponižno je upognil glavo in dve debeli solzi ste mu potekli po bledih licih.

Ko so ga vojaki prijeli, da bi ga na Sultanovo povelje zvezali in peljali v ječo, potegnil mu je jeden levo ramo, katero je držal skrito pod široko obleko, ter je na ves glas zavpil od gróze in strmenja. Na tej rami, ki je bila z okrvavelo prtenino povita, manjkalo je mladenčev leve róke.

Pri tem pogledu je bilo Sultanu vse jasno. Mehemed je svojemu očetu prihranil grozovite bolečine in jih rajše sam preстал.

"Otidite!" ukazal je vladar Muhamedanov svojim služabnikom. Potem je stopil k mlademu Mehemedu in mu dejal ves ganen: "Krivo sem te sodil, Mehemed, in to krivdo moram popraviti. Z denašnjim dnevom si ti moj prvi tajnik; tvojemu očetu odpuščam njegov pregrešek, in da se tako lepo dejanje otroške ljubezni nikoli ne pozabi, dal bodem v večem spomin na hišo tvojega očeta vzdati črno mramorno pločo s pozlačeno roko."

To je povest o mramornej plóči, ki se še danes vidi na priprostej hiši v Carigradskih ulicah.

I. T—d.